

Є. П. Козак

*старший викладач, Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка*

С. І. Жевага

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії
фізичного розвитку Інституту проблем виховання АПН України*

ЗМІСТ І СТРУКТУРА ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В даній статі наведені матеріали які розкривають зміст і структуру ціннісного ставлення студентів вищих навчальних закладів до фізичної культури.

Ключові слова: фізична культура, ціннісне ставлення.

Актуальність. Кризові явища сучасної цивілізації зумовили необхідність гуманізації усіх сторін життя, у тому числі й сфери освіти. В умовах становлення ринкових відносин актуалізується важливість здійснення педагогічної освіти в контексті культури, а також підготовки педагогів, здатних до розробки і впровадження культуродоцільних та гуманістично спрямованих педагогічних систем і технологій. Нові моделі професійної педагогічної освіти пов'язуються з її гуманізацією, переходом до системи, яка передбачає задоволення культурних потреб студента, забезпечення самоідентифікації, підвищення його ролі як суб'єкта освіти, суб'єкта професійної підготовки. Це утверджує думку про те, що можливості реалізації означених проблем значною мірою залежать від власних зусиль індивіда, його активності. Тобто, гуманізація в сучасному контексті розглядається з позиції визнання цінності людини як особистості.

Тому процес вивчення структури ціннісного ставлення студентів до фізичної культури є актуальним заняттям, яке дозволить виховати молодих фахівців власною розвиненою свідомістю та відповідальним ставленням до фізичної культури.

Об'єкт дослідження – фізичне виховання студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

Предмет дослідження. Процес формування у студентів ціннісного ставлення до занять фізичною культурою.

Мета дослідження. Обґрунтувати зміст та структуру ціннісного ставлення студентів педагогічних університетів до фізичної культури.

Аналіз результатів дослідження. Розвиток сучасної науки характеризується поширенням значної кількості різноманітних концепцій з теорії навчання, організації вищої школи, побудови навчальних програм та методик викладання навчальних дисциплін, які мають на меті перебудувати навчальний процес згідно з вимогами суспільства на початку XXI століття. В ході цього процесу можна окреслити певну спільність інноваційних концепцій у галузі освіти, зокрема щодо цілей, які вони висувують. До них відносяться такі: формування здібностей до самоосвіти, до співробітництва та роботи в колективі та досконалих навичок спілкування в різних життєвих ситуаціях; створення нових систем цінностей; формування здатності до творчого вирішення проблем, розв'язування двозначних, суперечливих, парадоксальних ситуацій, до вироблення та організації великої кількості інформації; розвиток майстерності; формування ефективної самооцінки, особистої прихильності до організаційних та глобальних цінностей [4].

Такий підхід, базуючись на ідеях гуманістичної психології (Р.Мей, А.Маслоу, К.Роджерс), виводить на перше місце людину, її цінності, особисту свободу, спроможність прогнозувати й контролювати власне життя і здоров'я.

Формування ціннісного ставлення до фізичної культури не розпочинається тільки у вищих навчальних закладах, як і не закінчується в них. Однак саме в студентські роки воно набуває особливого значення. Це пов'язано з тим, що в особистісному відношенні вік 18-22 роки характеризується як період духовно-культурної сенситивності, найбільш активного розвитку фізичних кондицій, інтелектуальної, моральної та естетичної сфери, становлення й стабілізації волі та характеру, оволодіння юнаками і дівчатами новим комплексом соціальних ролей дорослої людини [2].

Завдання виховання студентів полягає у забезпеченні свідомого вибору суспільних цінностей і формування на цій основі стійкої індивідуальної системи ціннісних орієнтацій, яка спроможна забезпечити його саморегуляцію, мотивацію поведінки і діяльності.

Уявляючи ціннісні орієнтації як складну, багаторівневу систему, що включає різні ієрархії цінностей, які перебувають у її основі, можна виділити найбільш загальні аспекти цінностей студентів вищих педагогічних навчальних закладів, котрі містять ціннісне ставлення до фізичної культури. До них відносимо:

- цінності, які забезпечують вільне самовизначення й самоствердження у професійно-педагогічній діяльності й відображені у її результатах та наслідках для суспільства, людей, самого себе;
- цінності, що детермінують найбільш повну самореалізацію студента згідно з його здібностями і можливостями й виявляються у задоволенні працею, визначенні адекватних умов для самовдосконалення;
- цінності, які характеризують творчі можливості організації оптимального режиму та умов індивідуальної і колективної праці і забезпечують її високу продуктивність, самовіддачу, сприятливий соціально-психологічний клімат для студентів, котрі беруть у ній участь;
- цінності, що розкривають значення використання рекреативно-відновних заходів у вільний час, дотримання здорового способу життя у цілому, під впливом яких підвищується професійна надійність і дієздатність спеціаліста, формуються його соціальне здоров'я й оптимізм.

Виконуючи різні функції, фізична культура позитивно впливає на формування цінностей, пробуджує інтереси, породжує нові потреби.

Під змістом цінностей фізичної культури розуміють особливості складових культури насамперед свідомості, почуттів і поведінки, які дозволяють людині задовольняти свої потреби і слугують орієнтирами соціальної і професійної активності, спрямованої на досягнення суспільно значущих цілей, а також уявлення про предмети та явища, які викликають інтерес і мають значення як для нього самого, так і для учнів у їхній соціальній орієнтації.

Зміст і структура ціннісного ставлення до фізичної культури детермінуються тими цінностями, які їй об'єктивно притаманні. Індикаторами-цінностями тут виступають: фізичний стан, самосвідомість, почуття, інтерес, спосіб, успіх. Щодо конкретного смислу кожного з них, то він характеризується такими цінностями:

1. *Фізичний стан*: засіб зміцнення і поліпшення здоров'я; вміння та навички фізичного самовдосконалення.
2. *Самосвідомість*: добре знання свого «тілесного Я», функцій організму; розуміння своїх рухових можливостей; спрямованість на вдосконалення власного фізичного здоров'я.

3. *Почуття*: одержання задоволення, насолоди від рухової активності (м'язова радість); емоційно-позитивні переживання від фізкультурно-спортивної діяльності; прагнення до розвитку фізичного здоров'я.
4. *Інтерес*: бажання оволодіти системою знань, умінь і навичок, необхідних для занять фізичною культурою; зацікавленість у заняттях спортом; активність і творчість у прилученні до фізкультурно-спортивної діяльності.
5. *Спосіб*: міжособистісна взаємодія з метою досягнення спільних спортивних результатів; психологічний контакт з іншими людьми у процесі занять фізичною культурою.
6. *Успіх*: досягнення наміченої мети; почуття задоволення; можливість самоствердження.

Будь-яка інформація ціннісного характеру сприймається особистістю крізь призму її спрямованості й доповнюється емоційним та поведінковим компонентами. Знаючи зміст ціннісної спрямованості індивіда, можна прогнозувати загальні лінії його соціально-професійної поведінки у життєвій перспективі. Тобто ставлення до фізичної культури буде набувати ціннісного характеру за умов трансформації зовнішніх стимулюючих впливів у внутрішні спонукальні сили як засіб «привласнення», інтеріоризації духовних цінностей, що вироблені людством у сфері фізичної культури.

Висновки. Фізичне виховання є чинником формування й розвитку особистості у плані прилучення її до цінностей фізичної культури. Заняття фізичною культурою і спортом – форма свідомої людської діяльності, де виявляються і вдосконалюються фізичні, психофізичні, моральні й соціальні якості особистості у їх єдності.

Формування ціннісного ставлення студентів до фізичної культури – одна з найбільш важливих і відповідальних функцій освітнього процесу вищого педагогічного навчального закладу, що вимагає постійного звертання до аксіологічної проблематики у навчальній і позанавчальній діяльності з фізичного виховання, широкого взаємоузгодженого використання методів теоретичного й духовно-практичного впливу на свідомість і поведінку майбутнього вчителя.

Отже, фізичну культуру можна розглядати як ефективний засіб соціального й професійного становлення студентів і успіх цього процесу значною мірою залежить від самих студентів.

Список використаних джерел:

1. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск : БГУ, 1974. – 174 с.
2. Кривошеева Г.Л. До проблеми формування культури здоров'я студентів університету / Г.Л. Кривошеева // Зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ін-ту імені П.Д. Осипенка. – Бердянськ, 2002. – С.171-178.
3. Психологічний словник / за ред. В.І. Войтка. – К.: Вища школа, 1982.
4. Тинний В. Ідеї гуманізму в сучасній педагогіці / В. Тинний, В. Колючко // Вища школа. – 2002. – № 2-3. – С.72-78.

Materials which are stated in this article discover main points and structure of the valued relation of students of institutes of higher education to physical education.

Key words: physical culture, value relation.

Отримано 17.11.2009